

Dr. Vuslat Özyurt
Bursa Uludağ Üniversitesi Hukuk Fakültesi
İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku
Anabilim Dalı

İŞÇİNİN İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	VII
ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR.....	IX
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XXV
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNE İLİŞKİN GENEL ÇERÇEVE

I. TERMİNOLOJİ SORUNU VE GÖRÜŞÜMÜZ	5
II. İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜN TEMELLENDİRİLMESİNDE DAYANILAN TEZLER	8
A. Gerçekliğe Dayanan Tez.....	9
B. Bireysel Özerkliğe ve Kendi Kendini Gerçekleştirmeye Dayanan Tez	13
C. Demokrasiye Dayanan Tez	16
III. İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ İLE KORUNAN MENFAATLER VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜN ÖNEMİ.....	20
IV. ULUSLARARASI BELGELERDE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ	27
A. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi.....	28
B. Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi	30
C. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi	31
V. TÜRK HUKUKUNDA İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ	37
A. Anayasalarda Ele Alınış Biçimi.....	37
1. 1982 Anayasasının 25 ve 26. Maddelerine İlişkin Öğretide İleri Sürülen Görüşler.....	40

a. Düşünce ve Kanaatlerin Hukuk Tarafından Korunmaya İhtiyacının Olup Olmadığı.....	41
b. İfade Özgürlüğünün İki Ayrı Maddede Düzenlenmesinin İsabetliliği.....	44
B. Anayasa Hükümlerinin Uluslararası Belgelerle Karşılaştırılması	46
C. Anayasa Hükümlerinin Özel Hukuka Etkisi	53
1. Doğrudan Etki Teorisi	55
2. Dolaylı Etki Teorisi.....	55
3. Koruma Yükümlülüğü Teorisi.....	57
4. Türk Hukuku Bakımından Anayasa Hükümlerinin Özel Hukuka Etkisi.....	58
VI. İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜN BİLEŞENLERİ	63
A. Bilgi Edinme (Enformasyon) Özgürlüğü	63
1. Genel Olarak.....	63
2. Bilgi Edinme Yolları.....	66
B. Kanaat Özgürlüğü.....	68
C. Düşünceyi Açıklama Özgürlüğü.....	74
VII. İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜN NİTELİĞİ.....	79
VIII. İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜN KAPSAMI	79
A. İfadenin Konu Bakımından Kapsamı	79
1. İfade Kategorileri	80
2. Siyasi İfadeler.....	82
3. Kamu Menfaatine İlişkin (Kamusal) İfadeler	86
B. İfadenin İçerik Bakımından Kapsamı	89
1. Genel Olarak.....	89
2. Norm Alanı	90
3. Nefret Söylemi (Hate Speech) ve Şiddete Teşvik Eden İfadeler	92
4. Gerçeklik, Olgusal İddialar ve Değer Yargıları.....	95
5. Haber Aktarımı	98
C. İfadenin Kullanılan Araçlar Bakımından Kapsamı.....	99

1. Klasik Araçlar.....	99
2. İnternet ve Sosyal Medya	103
IX. İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜN SINIRLANMASI.....	109
A. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında İfade Özgürlüğünün Sınırlanması	111
1. Müdahalenin Yasa ile Öngörülmesi	112
2. Müdahalenin Meşru Bir Amaca Dayanması.....	115
3. Müdahalenin Demokratik Bir Toplumun Gereklerine Uygun Olması	117
B. Anayasa Kapsamında İfade Özgürlüğünün Sınırlanması	122

İKİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK İŞÇİNİN İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜN KAPSAMI, ULUSAL HUKUKLARDA İŞÇİNİN İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ, İŞYERİ İÇİ VE İŞYERİ DIŞI DÜŞÜNCE AÇIKLAMALARI İLE ÖZELLİKLİ BAZI İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ ARAÇLARI

I. İŞÇİNİN İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜN KAPSAMI	129
A. Genel Olarak.....	129
B. İşçinin İfade Özgürlüğünün Korunması	136
1. İşçinin İfade Özgürlüğünün Temellendirilmesi ve İfade Özgürlüğü ile Korunan Menfaatler.....	136
2. İfade Özgürlüğünün Korunması ile Bağlantılı Hükümler..	142
3. İşçinin İfade Özgürlüğünün Korunması Bağlamında İşverenin İş Sözleşmesinden Doğan Borçları.....	143
a. İşçiyi Koruma (Gözetme) Borcu.....	143
b. İşçinin Kişisel Verilerini Koruma Borcu	148
c. İşverenin Ayrımcılık Yapmama ve Dar Anlamda Eşit Davranma Yükümlülüğü.....	153

(1) Dar Anlamda Eşit Davranma Borcu.....	154
(2) Ayrım Yasağı.....	157
(3) Ayrımcılık Tazminatı ve Dar Anlamda Eşit Davranma Borcuna Aykırılık Halinde Ayrımcılık Tazminatına Hak Kazanılıp Kazanılamayacağı.....	161
C. İşçinin İfade Özgürlüğünün Sınırlanması.....	170
1. İşçinin İfade Özgürlüğünün Sınırlanmasına İlişkin Menfaatler	173
2. İşçinin İfade Özgürlüğünü Sınırlayan Kaynaklar	177
3. İş Sözleşmesi Yükümlülüklerinden Kaynaklanan Sınırlar ..	180
a. İş Görme Borcu.....	180
b. İşçinin İşverenin Talimatlarına Uyma Borcu ve İşverenin Yönetim Hakkı.....	183
c. Sadakat Borcu	189
(1) Genel Olarak.....	189
(2) Sadakat Borcunun Kapsamı.....	193
(3) Sadakat Borcunun İfade Özgürlüğü Karşısında Durumu	198
(4) Sadakat Borcunun Bazı Görünümleri.....	202
(i) İşyeri Barışı.....	203
(ii) İşçinin Sır Saklama Yükümlülüğü.....	205
(a) Genel Olarak.....	205
(b) İş Sırrı Kavramı ve Kapsamı.....	206
(ba) İş Sözleşmesinin Kurulması Aşamasında İş Sırrının Korunması	216
(bb) İş Sözleşmesi Devam Ederken İş Sırrının Korunması.....	216
(bc) İş Sözleşmesinin Sona Ermesinden Sonra İş Sırrının Korunması.....	219
(c) Sır Saklama Borcuna İlişkin Özel Düzenlemeler.....	220
(d) Sır Saklama Borcuna Dahil Olmayan Haller	221

	(da) Tanıklık Yapma	225
	(db) Ücret Bilgisinin Sır Niteliği Taşıyıp Taşımayacağı.....	229
D.	Çatışan Menfaatler Arasında Adil Bir Dengenin Kurulması.....	241
	1. Somut Olayın Bir Bütün Olarak Ele Alınması	246
	2. İfadenin Doğası ve Ana Konusu	248
	3. İletişim Yolu ve Mecrası.....	250
	4. İşverenin Ekonomik veya İtibari Menfaatlerinin Zarar Görmesi	253
	5. İşçinin Saiiki/Niyeti	258
	6. İşverenin Konumu ve Kamu/Özel Sektör Ayrımı	262
	7. İşçinin Konumunun/Statüsünün Etkisi.....	263
	8. Açıklanan Bilginin/Görüşün Doğruluğu.....	265
	9. İfadenin Zamanlaması	267
	10. Kullanılan Dil/Üslup	267
	11. Yaptırımın Ağırlığı	268
	12. Caydırıcı Etki (Chilling Effect).....	270
	13. İşçinin Kıdemi ve Yaşı	271
	14. Tahrik	274
II.	ULUSAL HUKUKLARDA İŞÇİNİN İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ	274
	A. Amerika Birleşik Devletleri	274
	B. Birleşik Krallık.....	283
	C. Kanada	285
	D. Almanya.....	286
	E. Fransa	288
III.	İŞYERİ İÇİ VE İŞYERİ DIŞI DÜŞÜNCE AÇIKLAMALARI İLE ÖZELLİKLİ BAZI İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ ARAÇLARI	289
	A. Genel Olarak.....	289
	B. İşçinin Sosyal Medya Aracılığıyla Düşünce Açıklaması.....	298
	1. Sosyal Medya Araçlarının Sınıflandırılması, Başlıca Sosyal Medya Araçları ve Kullanım Oranları	298

2. Kararlara Konu Olan Sosyal Medya Araçlarının Teknik Altyapı ve İşlevleri	300
a. Facebook.....	300
b. Twitter.....	302
c. WhatsApp	303
3. Sosyal Medyanın İşçinin İfade Özgürlüğüne Etkileri.....	304
4. İşçinin Feshe Konu İçeriğinin Kendi Tarafından Oluşturulmadığı İddiasının Değerlendirilmesi.....	311
5. Sosyal Medyada Kullanılan İfade Biçimlerinin İfade Özgürlüğü Yönünden Değerlendirilmesi.....	320
a. Yorum Yazma ve Yanıtlama	320
b. Beğenme	320
c. Paylaşma/Retweet/Link Atma	325
d. Beğenme ile Paylaşma Arasındaki Fark ve İş Sözleşmesinin Fesih Türüne Etkisi	329
6. Sosyal Medya Araçlarının Gizlilik Ayarları.....	334
a. Kullanıcı Hesaplarının ve Grupların Gizlilik Ayarları ..	335
b. Gönderiye Erişebilecek Kişi Sayısının Etkisi	342
c. Feshe Konu Sosyal Medya İçeriklerinin İşveren Tarafından Elde Edilme Yöntemi	347
d. WhatsApp Kararları	363
e. Değerlendirme	370
C. İşçinin Görünüş Özgürlüğü.....	375
1. Genel Olarak.....	375
2. Görünüşe İlişkin Getirilen Kurallar	384
a. İş Sağlığı ve Güvenliği veya Hijyene İlişkin Gerekçeler	387
b. İş Sağlığı ve Güvenliği veya Hijyen Dışındaki Gerekçeler	392
c. İşverenin Toplumdaki İzlenim ve Saygınlığının Korunması.....	394
d. İşyerinde Huzursuzluğa Neden Olma	398
3. İşverenin Takdir Yetkisinin Değerlendirilmesi	403

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İŞ İLİŞKİSİNİN KURULMASINDA ADAY İŞÇİNİN İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ VE İŞ SÖZLEŞMESİNİN DEVAMI İLE SONA ERMESİNDE İŞÇİNİN İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ

I.	İŞ İLİŞKİNİN KURULMASI AŞAMASINDA ADAY İŞÇİNİN İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ	409
A.	Aday İşçiden Bilgi Edinme.....	410
1.	Genel Olarak.....	410
2.	Siyasi ve Sendikal Görüş veya Üyeliğe İlişkin Sorular.....	417
B.	Aday İşçi Dışındaki Kaynaklardan Bilgi Edinme.....	422
1.	Üçüncü Kişilerden Bilgi Edinme	422
2.	İnternette Bilgi Edinme.....	424
C.	İşçinin Sözleşme Görüşmelerinde Kusur Sonucu İş Alınmaması	434
II.	İŞ SÖZLEŞMESİNİN DEVAMINDA VE SONA ERMESİNDE İŞÇİNİN İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ	438
A.	İşçinin Açıklama ve Eleştiri Yapma Özgürlüğü.....	438
1.	Genel Olarak.....	438
2.	İşçinin İş ve İşyeri ile İlgili Görüş Açıklamaları ve Eleştirileri	444
a.	İşçinin İşyeri İçerisindeki Görüş Açıklamaları ve Eleştirileri.....	447
b.	İşçinin İşyeri Dışına Yansıyan Görüş Açıklamaları ve Eleştirileri	477
(1)	Genel Olarak.....	477
(2)	Basına Yapılan Açıklamalar	481
(3)	Sosyal Medyada Yer Alan Açıklamalar.....	491
(i)	Ulusal Hukuklar Bakımından İşçinin Sosyal Medyada Yer Alan Açıklamaları	491
(ii)	Türk Hukukunda İşçinin Sosyal Medyada Yer Alan Açıklamaları.....	498

(a) İfade Özgürlüğü Kapsamında Kalan İfadeler	498
(b) Geçerli Neden Olarak Değerlendirilen İfadeler	509
(c) Haklı Neden Olarak Değerlendirilen İfadeler	514
(d) WhatsApp Kararları	516
3. Yöneltildiği Kişi Bakımından İfadeler.....	520
a. İşverene ve Ailesine Yönelik İfadeler	520
b. İşveren Vekiline Yönelik İfadeler	536
c. Üçüncü Kişilere Yönelik Düşünce Açıklamaları ve Eleştiriler	545
(1) İşyerinde Çalışan Diğer İşçilere Yönelik Düşünce Açıklamaları ve Eleştiriler	545
(2) İşyerinde Çalışmayan Üçüncü Kişilere Yönelik Düşünce Açıklamaları ve Eleştiriler	554
(i) İşyeri ile Bağlantılı Üçüncü Kişi.....	554
(ii) Belirli Bir Kişiye Yönelik Olmayan Açıklamalar	561
4. İşyeri ile Bağlantılı Olmayan Konularda Görüş Açıklama ve Eleştiri Hakkı	565
B. İşçinin Siyasi İfade Özgürlüğü	577
1. Genel Olarak.....	577
2. Bazı Ulusal Mevzuatlarda İşçinin Siyasi İfade Özgürlüğü ..	586
3. Uygulamada İşçinin Siyasi İfade Özgürlüğü	591
a. İşyerinde Kullanılan Siyasi İfade Özgürlüğü	591
b. İşyeri Dışında Kullanılan Siyasi İfade Özgürlüğü.....	601
(1) Siyasi Partilere Üyelik	602
(2) Oy Kullanma.....	607
(3) İşyeri Dışında Gerçekleşen Siyasi İfadeler	610
(i) Siyasi veya Kamuyu İlgilendiren Konularda Görüş Açıklamaları	610
(a) Genel Olarak.....	610

(b) AİHM'in Melike v. Türkiye Kararı	619
(c) 15 Temmuz Darbe Girişimi ve Gezi Olayları.....	623
(ii) Belirli Kişilere Yöneltilmiş Siyasi Görüş Açıklamaları.....	634
(a) Kamu Görevlilerine Yönelik Eleştiriler	635
(b) Siyasetçilere Yönelik Eleştiriler	641
(c) Hükümete/Devlete veya Kurumlara Yönelik İfadeler.....	654
C. İşçinin Bilgi Uçurma Hakkı (Whistleblowing)	657
1. Terminoloji Sorunu ve Görüşümüz	657
2. Tanım	660
3. Bilgi Uçurmanın Ögeleri	662
4. Dünyadan Bilgi Uçurma Örnekleri ve Bilgi Uçurmanın Önemi	671
5. Uluslararası Metinlerde Bilgi Uçurma.....	677
a. Birleşmiş Milletler	677
b. Uluslararası Çalışma Örgütü	679
c. Avrupa Konseyi.....	680
d. Avrupa Birliği.....	682
(1) Genel Olarak.....	682
(2) AB Whistleblowing Yönergesi.....	685
(i) Yönergenin Amaçları.....	687
(ii) Yönergenin Kapsamı	688
(a) Yönergenin Konu Bakımından Kapsamı.....	688
(b) Yönergenin Kişi Bakımından Kapsamı.....	693
(iii) Bilgi Uçurmanın Korunması İçin Aranan Koşullar.....	696
(iv) Kullanılacak Raporlama Kanalları.....	701
(a) İç Raporlama Kanalı	703
(b) Dış Raporlama Kanalı	705
(c) Kamuya Bilgi Uçurma.....	706
(v) Bilgi Uçurmanın Misillemelere Karşı Korunması	708

(vi) Hakkın Kullanımının Engellenmesine Karşı Yaptırımlar	712
(vii) İspat Yüğü	713
6. Ulusal Mevzuatlarda Bilgi Uçurma	716
a. AB Üyesi Ülkelerde Yönerge Doğrultusunda Yaşanan Son Gelişmeler	716
(1) Fransa'da Bilgi Uçurma	717
(2) Almanya'da Bilgi Uçurma	720
(3) AB Üyesi Diğer Ülkelerde Bilgi Uçurma	721
b. AB Üyesi Olmayan Ülkeler Bakımından Bilgi Uçurma	723
(1) Birleşik Krallık'ta Bilgi Uçurma	723
(2) ABD'de Bilgi Uçurma	732
(i) Genel Olarak	732
(ii) Sarbanes-Oxley Kanunu 2002 (SOX)	736
(iii) Dodd-Frank Kanunu 2010	738
(iv) İçtihat Hukuku ile Getirilen Kamu Düzeni (Public Policy) İstisnası	744
7. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Bilgi Uçurma	745
a. Guja v. Moldova Kararı	746
b. Heinisch v. Almanya Kararı	753
c. Gawlik v. Lihtenştayn Kararı	759
d. Halet v. Lüksemburg (3. Daire Kararı)	762
e. Halet v. Lüksemburg (Büyük Daire Kararı)	769
(1) Guja Kriterlerinin Açıklanması	770
(i) Bilgi Uçurma İçin Kullanılan Kanallar	771
(ii) Bilginin Doğruluğu	771
(iii) İyiniyet	772
(iv) Bilginin Uçurulmasında Kamu Menfaatinin Bulunması	772
(v) Neden Olunan Zarar	774
(vi) Yaptırımın Ağırlığı	775
(2) İlkelerin Olaya Uygulanması	776

(i) Bilgi Uçurma İçin Alternatif Kanalların Varlığı	776
(ii) Bilginin Uçurulmasındaki Kamu Menfaati ile Zarar Verici Etkilerinin Dengelenmesi.....	777
(iii) Yaptırımın Ağırlığı	779
(3) Karşı Oy	780
(4) Değerlendirme.....	781
8. Türk Hukukunda Bilgi Uçurma	784
a. Bilgi Uçurma ile İlgili Hükümler	785
(1) Anayasada Yer Alan Hükümler.....	785
(2) İş Kanununda Yer Alan Hükümler	787
(i) İş Kanunu m.18/3, c	787
(ii) İş K. m.25/II, b.....	792
(iii) Çalışma Hayatının Denetimi ve Teftişine İlişkin Hükümler.....	796
(3) İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	798
(4) Türk Ceza Kanunu.....	802
b. AİHM Kriterleri Işığında Türk Hukukunun Değerlendirilmesi	804
(1) Kamu Menfaati.....	806
(2) Bilgi Uçurma İçin Alternatif Kanalların Varlığı.....	809
(i) İşletme İçi Bilgi Uçurma.....	811
(ii) İşletme Dışı Bilgi Uçurma.....	815
(a) Makamlara Bilgi Uçurma	816
(b) Kamuoyuna Bilgi Uçurma	818
(3) Bilginin Doğruluğu.....	822
(4) Bilgi Uçuranın Saiki.....	825
(5) İşverene Verilen Zarar	827
(6) Yaptırımın Ağırlığı	828
c. Kararlarda Bilgi Uçurma.....	829
(1) Yargıtay Kararı	829
(2) Anayasa Mahkemesi Kararı	832
(i) Langner v. Almanya Kararı	832

(ii) İlter Nur Kararı.....	836
d. Türk Hukuku Bakımından Değerlendirme	842
SONUÇ	847
KAYNAKÇA.....	861